

Довбиш О.О.

*здобувач кафедри цивільного
права № 1 Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Dovbysh O.O.

*PhD candidate of the
Department of Civil Law №
1 of National law university
named after Yaroslav Mudryi*

ПОНЯТТЯ МАЙНА В УКРАЇНСЬКІЙ ЦИВІЛІСТИЧНІЙ ДОКТРИНІ ТА ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

УДК 347:21

У цивілістиці майно зазвичай досліджується як об'єкт права власності, і тому у працях, присвячених цьому праву, завжди є місце для дискусій з приводу майна. У такому напрямку проведені дослідження як найбільш ґрунтовної праці С. І. Шимон [1], так і численних статей інших науковців, які прямо або опосередковано торкалися питань правової природи майна як об'єкту цивільних прав. Це праці І. В. Спасибо-Фатєєвої [2], І. В. Жилінкової [3], Я. М. Шевченко [4], О. В. Дзери [5], Ю. П. Пацурківського [6], Б. А. Акіфі [7] та ін.

Важливим для особи є не лише визначення правового режиму майна, що в неї є, а й те, яким чином вона набуває прав на це майно. І якщо наявність в особи майна піддається регулюванню за допомогою визначення прав на нього, які вона має і, відповідно, які здійснює, тобто це відносно статичні, то потрапляння до особи майна є динамічними відносинами, тобто відносинами цивільного обороту. І в тому, і в другому випадку, маючи справу з цивільними правовідносинами, є потреба у встановленні сутності самого поняття майна. Це так, оскільки в обох випадках майно виступає об'єктом цивільних прав особи: у першому – зобов'язальних, або спадкових, а в другому – речових або виключних. Саме це і є метою цієї статті, оскільки поняття майна є настільки різноплосинним, що зазвичай ті чи інші його аспекти не завжди беруться до уваги.

Припускається, що майно в особи завжди є. Про це свідчать такі терміни, що вживаються в законі, як «все, що належить особі» і «на що може бути звернене стягнення». Тобто для права наявність в особи майна є презумпцією, хоча не виключається того, що в особи відсутнє майно (наприклад, у ченців, які не можуть мати ніякого власного майна).

Для юридичної особи наявність майна є однією з загальноновизнаних ознак, властивих всім організаціям – майнова відокремленість [8]. Май-

но в юридичної особи відіграє особливу роль, будучи і матеріальною базою її діяльності. Воно щільно пов'язане і з правами, які мають учасники юридичної особи – товариства. Тому майно товариств науковці часто пов'язують із виявленням сутності статутного капіталу та тих прав, які надаються часткою в ньому [9, 10, 11]. Від обсягу майна особи залежить її подальше існування, і у випадку недостатності в юридичної особи майна для розрахунків щодо своїх боргів (неплатоспроможність) може з'явитися така підстава для її припинення, як банкрутство.

Внаслідок такого правового зв'язку між поняттями майна та статусу, який має юридична особа, ймовірно, і виник термін «майновий статус особи» [12, с.63]. Він хоч і вживається в законодавстві, але вкрай рідко, і під ним розуміється правовий режим майна. Наприклад, це спостерігається в Законі України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу». Іноді мова йде навіть про організаційно-майновий статус учасників цивільних правовідносин, майновий статус подружжя, майновий стан, що прийнятний як у приватному, так і в публічному праві.

У будь-якому разі вживана термінологія свідчить про намагання акцентувати увагу саме на тому, яке майно належить особі та на якому праві.

По суті ж, оперування терміном «майновий статус» особи обумовлений різноманітними причинами для різних правовідносин, а не тільки цивільних. Щодо останніх, то важливим це є для притягнення особи до відповідальності, у випадку поділу майна або виділу з нього частки тощо.

Різниця ж між «майновим статусом» та правовим статусом особи полягає в тому, що особа може перебувати в різному правовому становищі, хоча її правовий статус при цьому не зазнає змін. Так, організація залишається юридичною особою й у випадку неплатоспроможності, але стан її майна такий, що безпосередньо відбивається на правових можливостях, істотно звужуючи їх. Це полягає в контролюванні дій юридичної особи інституціями, які покликані відновити її майновий стан до рівня нормального учасника цивільного обороту, здатного відповідати по своїх боргах майном. Як наслідок, організаційна єдність такої юридичної особи також змінюється – її органи управління або мають звужену компетенцію, або взагалі припиняють свою діяльність. Результатом є й значне звуження можливостей для юридичної особи виступати в цивільному обороті. Тобто майнова складова як ознака юридичної особи безпосередньо впливає на всі інші її ознаки впритул до зміни правового статусу.

Тому є сенс у запровадженні поняття майнового статусу юридичної особи як показника, важливого для її діяльності взагалі.

Аналогічна ситуація складається щодо майнового стану фізичної особи, крім тих негативних наслідків, які властиві лише юридичним особам – припинення існування як суб'єктів права.

Специфіку має майно тих учасників цивільних правовідносин, які є публічними утвореннями або особами публічного права. Перебуваючи у сфері насамперед публічних правовідносин, держава й територіальні громади мають майно для виконання своїх функцій. Між тим, ці утворення вступають і в численні цивільні майнові правовідносини, беруть участь у цивільному обороті, реалізуючи своє майно на різних підставах або набуваючи майно, проводячи розрахунки або залучаючи кошти приватних осіб. Усі ці правовідносини, будучи приватними, перехреснюються з публічними, зокрема бюджетними, податковими, адміністративними тощо.

Регулювання цивільних майнових правовідносин із участю публічних утворень має відповідну специфіку, що породжена саме комплексними правовими механізмами, які мають бути враховані при вступі приватних осіб до правовідносин із цими суб'єктами. Специфіка спостерігається й у відповідальності публічних утворень та юридичних осіб публічного права, неможливості банкрутства перших та більшості других.

Взагалі для публічного права поняття майна також є вельми затребуваним. Особливо це стосується регулювання оподаткування майна, визначення його складу, надання оцінки при приватизації та в інших випадках, передбачених публічним законодавством, зокрема Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність». Навіть вважається недоцільним використовувати для цілей оподаткування якесь особливе визначення майна, пояснюючи це тим, що мета податкового права не полягає в регулюванні відносин між учасниками цивільного обороту з приводу використання матеріальних благ [13].

У цивілістиці майно як об'єкт прав аналізується в якості певної сукупності інших об'єктів (речей, майнових прав тощо), поштовхом для чого слугує ч.1 ст.190 ЦК України. Розбіжностям між поняттям майна як об'єктом прав та об'єктом правовідносин не приділяється уваги. Насправді ж такі розбіжності існують, і зумовлено це як специфікою самих цивільних правовідносин, так і перебуванням особи одночасно в суміжних з цивільними правовідносинами.

Оскільки українським законодавством по-різному регулюється майно, і це безпосередньо впливає на цивільні правовідносини, слід мати

орієнтир для того, як ставитися до подібних ситуацій. На наш погляд, прийнятною є теорія ототожнення об'єкта цивільних правовідносин з правовим режимом. Спираючись на цю теорію, для важеля правового впливу і, отже, для об'єкта правовідносин варто виходити не з тих загальноновідомих позицій про матеріальні та юридичні об'єкти (об'єкти-речі та об'єкти-дії), а з правового значення (правової характеристики) майна.

Крім того, вбачається за доцільне врахувати розташування в ЦК України одразу після переліку об'єктів цивільних прав статті 178 про їх оборотоздатність. З цього можна зробити висновок про те, що важливим є не сама по собі сутність того чи іншого об'єкта і навіть не відносини статистики, а те, як він перебуває в обороті.

Слід приділити увагу й тому, що в ч.1 ст.190 ЦК України, де міститься поняття майна, по-перше, наголошується на особливість цього об'єкта без вказівки на те, в чому вона полягає. По-друге, в переліку тих об'єктів, які пов'язані з визначенням майна, не позначається те, що вони є складовими майна. Внаслідок цього, по-третє, майно може ототожнюватися з речами та їх сукупністю, майновими правами та обов'язками або стосуватися кожного з цих об'єктів.

Звичайно, що такий підхід приречений на небезпідставну критику, оскільки не пропонує однозначного розуміння регульованого поняття і містить чимало питань і суперечностей. Однак український законодавець пішов традиційним шляхом, не враховуючи ті нарікання, які висловлювалися цивілістами ще у позатому сторіччі. Так, свого часу Ю. С. Гамбаров вказував на недоліки такої законодавчої термінології у зв'язку з тим, що словом «майно» позначається два різних поняття: сукупність прав як одне ціле, окремі речі і права як складові частини цього цілого [14, с. 576 – 577]. Такий стан зберігався і за радянських часів, на що звертали увагу цивілісти [15, с. 102; 16, с. 147].

Найбільш поширеним є ототожнення майна з речами. Витоки цього мають своє походження в римському праві, на що переконливо вказує Р. Сават'є, пов'язуючи таке бачення майна з суто конкретними, примітивними в нашому розумінні підходами. Тоді в якості майна розглядалися тільки матеріальні речі, корисні для людини: ділянка землі, будинок, їстівні припаси, одяг [17, с. 53]. Так воно почасти й було рецепійоване [18]. А В. І. Сінайський доводив, що вузьке розуміння майна (ототожнення його з річчю) властиве австрійському праву, а широке – французькому, саме вплив якого і позначився на законодавстві Російської імперії [19, с. 69].

Не викликає жодного питання таке ототожнення майна з речами, крім термінологічних, адже не виникає потреби у вживанні різних термінів

щодо одного і того самого поняття. Взагалі не цілком зрозуміло, у яких випадках і чому законодавець вживає термін «рiч», а в яких «майно» [20].

Поширеним є погляд на майно як на сукупну цілісність майнових благ, що належить визначеній особі та має певну єдність [21, с. 12; 22, с. 271]. У такому контексті поняття майна збігається з поняттям складної речі або майнового комплексу. В українській традиції поширеним було вживання терміну «маєток» щодо садиби або ототожнення його з майном, оскільки це зумовлено походженням термінології. Український термін «маєток» майже тотожний польському majatek, а етимологічно «майно» пов'язане з «мати» [23, с. 358], хоч термінологія часто перехрещувалася. Застосування цього терміну аналогічне термінам «майно» й «речі». Зокрема, про це можна стверджувати, виходячи з розділу X Литовського Статуту «Про маєтки, які обтяжені боргами, і про заставу» [24].

На розвиток уявлень про поширення понять речі, зокрема складної, на майнові комплекси, варто навести позицію Вищого господарського суду України, яким у постанові від 05.04. 2011 р. № 2/150 зазначено, що виходячи з системного аналізу чинного законодавства, цілісний майновий комплекс можна розглядати як складну річ, відповідно до ч. 1 ст. 188 ЦК України [25]. Тим самим ставиться знак рівності між складною річчю як різновидом речі, майном та майновим комплексом.

Якщо прямувати шляхом розмірковування з приводу ракурсів майна до співвідношення речей, цінних паперів, грошей, майна та майнових прав, про що йдеться у ч.1 ст.177 ЦК, то очевидними будуть порушення логічного ряду. Адже включення цінних паперів до речей, під якими розуміються лише предмети матеріального світу (ст.179 ЦК), немає виправдання. Так само це стосується грошей [26, 27].

Необхідно також враховувати широке поняття майна в практиці Європейського Суду з прав людини (ЕСПЛ). Як зазначає М.Магрело [28], найширша практика стосується захисту законних очікувань щодо ефективного здійснення права власності (ст. 1 Протоколу № 1 до ЄКПЛ), що не в останню чергу пов'язано з автономним значенням концепцій «власність» (property) та «майно» (possessions) у праві Конвенції. Уперше концепт законних очікувань було застосовано в справі Pine Valley Developments Ltd. and others v. Ireland, у якій компанія-заявник, що купила земельну ділянку, отримавши дозвіл на будівництво, була визнана Європейським судом такою, що мала законні очікування розвивати спірну територію, а відповідний дозвіл, який не міг бути відкликаний адміністративний органом, що його видав, був визнаний «складовою частиною власності заявника» [29, п. 51(2)] в розумінні ст. 1 Протоколу № 1, а отже, охо-

ронюваним за правом Конвенції об'єктом. ЄСПЛ неодноразово зазначав, що це обумовлюється тим, що особа отримує можливість ефективного здійснення свого очікування [30]. Між тим, підкреслюється, що «законне очікування» має базуватися на положеннях закону або правовому акті, такому як судове рішення [31].

У подальшому концепт захисту законних очікувань у контексті ст. 1 Протоколу № 1 зазнав детальнішої розробки в межах вироблених ЄСПЛ підходів до тлумачення поняття «майно», яке ЄСПЛ поширив як на «існуюче майно», так і на активи (фонди), включаючи право вимоги, з посиленням на які заявник може стверджувати, що він має принаймні законні очікування стосовно ефективного здійснення свого права власності» [32, п. 74(c)].

Отже, шлях реформування уявлень про низку концептуальних положень цивільного права бачиться вірним. Серед них трансформація природи права власності та його об'єктів, майнових прав та майна як об'єктів прав і можливості твердження про них у якості об'єктів права власності, включаючи право вимоги. Цей аспект важливий для з'ясування джерел формування майна, адже у відсутність повного розуміння того, що являє собою майно, неможливо випрацювати теорію його формування.

1. *Shimon S. I. Teoriya maynovih prav yak ob'ektiv tsivilnih pravovidnosin [The theory of property rights as objects of civil law relations]: monograph / S.I. Shimon. – Kyiv: Yurinkom Inter, 2014. – 663 p.*
2. *Spasibo-Fateeva I.V. Ponyattya mayna, maynovih ta korporativnih prav yak ob'ektiv prava vlasnosti [Concept of property, property and corporate rights as objects of property rights] / IV // Spasibo-Fateeva-Ukrainian Business Law. – 2004. – № 5. – P. 10.*
3. *Zhylynkova I.V. Pravoviy rezhim mayna chleniv sim'yi: monografiya [The legal status of the property of family members: monograph] / I.V. Zhylynkova. – Kharkov: «Ksylon», 2000. – 398 p.*
4. *Y.M. Shevchenko, Venetska N.V., Kucherenko I.M. Problemi vdoskonalennya pravovogo reguluvannya prava privatnoyi vlasnosti [Problems of improvement of legal regulation of private property: Monograph]. – K.: Institute of State and Law. V.M. Koretsky NAS of Ukraine, 2002. – 104 p.*
5. *Dzera A.V. Pravo vlasnosti v Ukrayini [Property right in Ukraine: teach. Guidances]. / O.V. Dzera, N.S. Kuznetsova, A.A. Pidoprygora [et al.]; Kyiv National University named after Taras Shevchenko. – K.: Inter Yurinkom, 2000. – 812 p.*
6. *Patsurkivskyy Y.P. Osnovni konceptual`ni pidxody` do vy`znachennya ponyattya «majno» [Main conceptual approaches to the definition*

- of «property»] / Y.P. Patsurkivskyy // *Scientific Bulletin of Chernivtsi University: Coll. of Sc. researches - Chernivtsi: Ruta, 2007. – Vol. 427: Jurisprudence. – P. 53 – 54.*
7. Akifi B.A. *Mekhanizmy rozvytku pravovykh pozytsii Yevropeiskoho sudu z prav liudyny v tlumachenni instytutu prava vlasnosti [Mechanisms of development of legal positions of the European Court of Human Rights in the interpretation of institution of private property]* / B.A. Akifi // *Proceedings of MAUP. Coll. of Sc. researches – 2010 – Vol. 1 (24). – P. 292 – 295.*
  8. Akimenko Y.Y. *Mainova vidokremenist yurydychnoi osoby pryvatnoho prava u konteksti suchasnosti [Property separateness of legal entities of private law in the context of the present]* // *Scientific herald International Humanitarian University. Ser.: Jurisprudencia. – 2013. – № 5. – S.104 – 106.*
  9. V. Kravchuk *Poniattia statutnoho kapitalu yurydychnoi osoby [Concept of the share capital of a legal entity]* / V. Kravchuk // *Pravo Ukraini. – 2006. – №12. – S. 48 – 52.*
  10. Smityukh A. *Shchodo vprovadzhnna katehorii korporatyvnoho kapitalu ta oholoshenoho korporatyvnoho kapitalu hospodarskykh tovarystv do korporatyvnoho prava [Regarding the implementation of categories of corporate capital, announced corporate capital and business partnerships to corporate law]* // *Pravova Derjava. – 2014 – № 17. – S.45 – 49.*
  11. Butrin N.S. *Poriadok formuvannia ta zminy statutnoho/skladenoho kapitalu [The order of formation and change of the authorized / contributed capital]* // *Scientific Bulletin of Chernivtsi University. – 2011. – Issue 578. – Pravoznavstvo. – S.70 – 75.*
  12. Simon S. *Teoretychni ta praktychni problemy vyznachennia skladu «maina» yak obiekta tsyvilnykh pravovidnosyn [Theoretical and practical problems of determining the composition of «property» as an object of civil relations]* // *Bulletin of the Academy of Advocacy. 2012. – № 1 (23) – S.61 – 66.*
  13. A.V. Churkin *Poniattia «maino» v tsyvilnomu ta podatkovomu pravi [The concept of «property» in the civil and tax law]* // Retrieved from <http://alls.in.ua/11520-ponyattya-majjno-v-civilnomu-ta-podatkovomu-pravi.html>
  14. Gambarov Y.S. *Kurs hrazhdanskoho prava. Chast obshchaia [The course of civil law. General part]* /Y.S. Gambarov. – St. Petersburg .: Type. M.M. Stanyulevicha, 1911. – T. 1. – 781 p.
  15. *Radianske tsyvilne pravo [Soviet civil law]* / ed. prof. D.M. Genkin, assoc. Y.A. Kunikov. – M .: Visha Shkola., 1967. – 560 p .;
  16. *Radianske tsyvilne pravo [Soviet civil law]* / ed. Ed. A.S. Joffe, J.K. Tolstoy, B.B. Cherepakhin. - L .: Izd Lenynhr. Univ, 1971. – T. 1. – 472 p.

17. Savatye, R. *Teoriia zoboviazan [Theory of obligations]* / P. Savatye; tr. from fr. and introduction. R.O. Halfyna. – M.: Progress, 1972. – 440 p.
18. Kharitonov E.O. *Retsepsiia rymського pryvatnoho prava: teoretychni ta istoryko-pravovi aspekty [Reception of Roman private law: theoretical, historical and legal aspects]* / E.O. Kharitonov. - Odessa: Baltskaya regional printing house, 1997. – 287 p.
19. Sinaisky V.I. *Russkoe hrazhdanske pravo. vip. 1: Obshchaia chast. Veshchnoe pravo. Avtorskoe pravo [Russian civil law. Vol. 1: The general part. Property Law. Copyright.]* - 2nd ed., Rev. and add. /V.I. Sinaisky. – Kiev: Tipo-lithographed. «Progress», 1917. – 258 p.
20. Soloviev A.N. *Veshch yly ymushchestvo (k probleme obyektu pravootnosheniya chastnoi sobstvennosti) [Thing or property (subject to the issue of legal private property) [Text]]* / A.N. Soloviev // *Current private law issues : materials of intern. scientific-practical. conf., dedicated to. 93rd anniversary of Maslov birth day, Kharkiv, 27 Feb. 2015 p.* / Nat. jurid. Univ named after. J. Wise, Kharkiv: Pravo, 2015. – P. 180-183
21. Lysenko A.N. *Ymushchestvo v hrazhdanskom prave Rossyy [The property in the civil law of Russia]* / A.N. Lysenko. – M.: Delovoy Dvor, 2010. – 200 p.
22. Lapach V.A. *Systema obyektov hrazhdanskykh prav v zakonodatelstve Rossyy : dys. [The system of objects of civil rights legislation of Russia: Dis. .Ph.D.: 12.00.03]* / V.A. Lapach. – Rostov-on-Don, 2002. – 537 c.
23. *Etymologichnyi slovnyk ukrainskoi movy [Etymological Dictionary of Ukrainian language]: in 7 volumes / AS USSR. Institute of Linguistics named after. O.O. Potebnya; ed. board O. Melnychuk (Chief Ed) and others. - K.: Science. opinion, 1983. v. 3: M / Ed.: R.V. Boldyrev and others – 1989. ISBN 5-12-001263-7.: T.Z. Cora - M / Ed.: R.V. Boldyryev and others – 1989. – 552s. (p., 358)*
24. Ismanytska I. *Zastavni pravovidnosyny za pershym lytovskym statutom 1529 r. [Mortgage legal relations according to the first Lithuanian Statute 1529]*// Retrieved from <http://radnuk.info/statti/250-istoriuaprava/14981-----1529-.html>
25. *Postanova Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 05.04.2011 r. # 2/150 [Decision of the Supreme Commercial Court of Ukraine of 05.04.2011 g. № 2/150]* Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/14881673>
26. A.M. Isaev *Henezys hroshei u tsyvilno-pravovomu aspekti [Genesis of money in civil law aspect]* / A.M. Isaev // *Problems of law. - 2014 - Vol. 127 - P. 33-38. - Access: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pz_2014_127_7.pdf*

27. Slavko A.S. *Teoretychni zasady ta praktychne znachennia vyznachennia pravovoho rezhymu vlasnosti na hroshovi koshty, rozmishcheni na potochnykh ta depozytnykh rakhunkakh u komertsiiynykh bankakh*. [The theoretical basis and practical significance of defining the legal regime of ownership of the funds placed on current and deposit accounts in commercial banks]. / A. S. Slavko // *Legal Bulletin of Ukrainian Academy of Banking. Scientific journal*. – 2010. – № (1). – Retrieved from http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Pvuabs/2010_1/03_03_03.pdf
28. M. Magrelo *Kontsept «zakonnykh ochikuvan» V pryntsyyp yurydychnoi vyznachenosti: prychnyno-naslidkovyi chy symbiotychnyi zviazok?* [Concept «legitimate expectations» V principle of legal certainty, causal or symbiotic relationship?] // Retrieved from Irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe? ...
29. *Pine Valley Developments Ltd. and others v. Ireland, appl. no. 12742/87, Judgment of 29 November 1991* Retrieved from <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57711>.
30. *Postanovlenye Evropeiskoho Suda po pravam cheloveka po delu «Pressos Kompanya Navera S.A.» y druhye protyv Belhyy»* [Resolution of the European Court of Human Rights in the case «» Pressos compania Naviera SA «and others against Belgium»] (*Pressos Compania Naviera SA and others v. Belgium*) of 20 November 1995, Series AT 332, § 34, 39, 44 // *The European Court of Human Rights: Selected Decisions. V. 2*.
31. *Postanovlenye Evropeiskoho Suda po pravam cheloveka po delu «Zhyhalev protyv Rossyiskoi Federatsyy* [Resolution of the European Court of Human Rights in the case «Zhigalev against the Russian Federation (Zhigalev v. Russia) on July 6, 2006] Complaint number 54891/00, § 131 // *Bulletin of the European Court of Human Rights. Russian edition. 2007.№ 4*.
32. *Maltzan and Others v. Germany (dec.) [GC], appl. nos. 71916/01, 71917/01 and 10260/02, ECHR 2005-V*.

Довбиш О. О. Поняття майна в українській цивілістичній доктрині та практиці Європейського суду з прав людини

У статті досліджується поняття майна, надане як у Цивільному кодексі України, так і в цивілістичній науковій доктрині. Простежено порядок формування уявлення про це поняття в законодавстві польському, литовському та царській Росії, що діяло на територіях, які належать нині Українській державі, а також підходи до виходу за межі формального сприйняття легального визначення майна у практиці Європейського суду з прав людини. Проводиться порівняння терміну «майно» з суміжними поняттями – «майновий статус особи», «правовий режим майна», «організаційно-майновий статус учасників цивільних правовідносин», «майновий стан». Наголошується на використанні різної терміноло-

гії щодо майна в приватному і в публічному праві. Визначаються подібні риси та відмінності між поняттям майна та речей, у тому числі складних, майнових комплексів, права очікування.

Ключові слова: майно, майновий стан, речі, правовий режим, майнові комплекси, майновий статус, право очікування

Довбыш А. А. Понятие имущества в украинской цивилистической доктрине и практике Европейского суда по правам человека

В статье исследуется понятие имущества, содержащееся как в Гражданском кодексе Украины, так и в цивилистической научной доктрине. Прослежен порядок формирования представления об этом понятии в законодательстве польском, литовском и царской России, действовавших на территориях, принадлежащих сейчас Украинскому государству, а также тенденции к выходу за пределы формального восприятия легального определения имущества в практике Европейского суда по правам человека. Проводится сравнение термина «имущество» со смежными понятиями – «имущественный статус лица», «правовой режим имущества», «организационно-имущественный статус участников гражданских правоотношений», «имущественное положение». Отмечается использование различной терминологии в отношении имущества в частном и в публичном праве. Указываются схожие черты и различия между понятием имущества и вещей, в том числе сложных, имущественных комплексов, права ожидания.

Ключевые слова: имущество, имущественное положение, вещи, правовой режим, имущественные комплексы, имущественный статус, право ожидания

Dovbysh O. The concept of property in the Ukrainian civil doctrine and the practice of the European Court of Human Rights

The article explores the concept of property contained in the Civil Code of Ukraine, and in the civil law scientific doctrine. According to the legal definition of property, it can be understood as a thing, as well as property rights and responsibilities. When regulating property relations in the Civil Code of Ukraine the concept of «property» and «thing» are often identified. The similarities and differences between the concept of property and of things, including complex, proprietary systems are determined.

It emphasizes the importance of the property aspect for the understanding of the legal entity, one sign of which is the property isolation. Direct connection between property of business company and corporate rights of its members, which form its authorized capital, is obvious. The negative consequences which arise as a result of insufficiency of the property of a legal entity, resulting in a significant narrowing of its legal possibilities are indicated.

Attention is drawn to a different legal regime of property in certain civil law relations - in rem, of obligations, inheritance, family, intellectual property, corporate and others.

Traced back the order of forming ideas about this concept in the Polish, Lithuanian, Czarist Russia law, applied in the territory, now owned by the Ukrainian state. Specified acceptability of terminology existed in those times, such as «property».

A comparison is made of the term «property» with related concepts – «the property status of the person», «the legal regime of the property», «organizational and property status of participants in civil law relations,» «property status.» The use of different terminology concerning the property in the private and in public law is noted.

Lack of formal perception of the concept of property contained in the Civil Code of Ukraine and the need to include the right of expectation used in the practice of the European Court of Human Rights are demonstrated. Under this right is understood expected incoming / replenishment of property of the person for what there are legal grounds.

Key words: property, things, legal regime, property complexes, property status, right of expectation